

НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

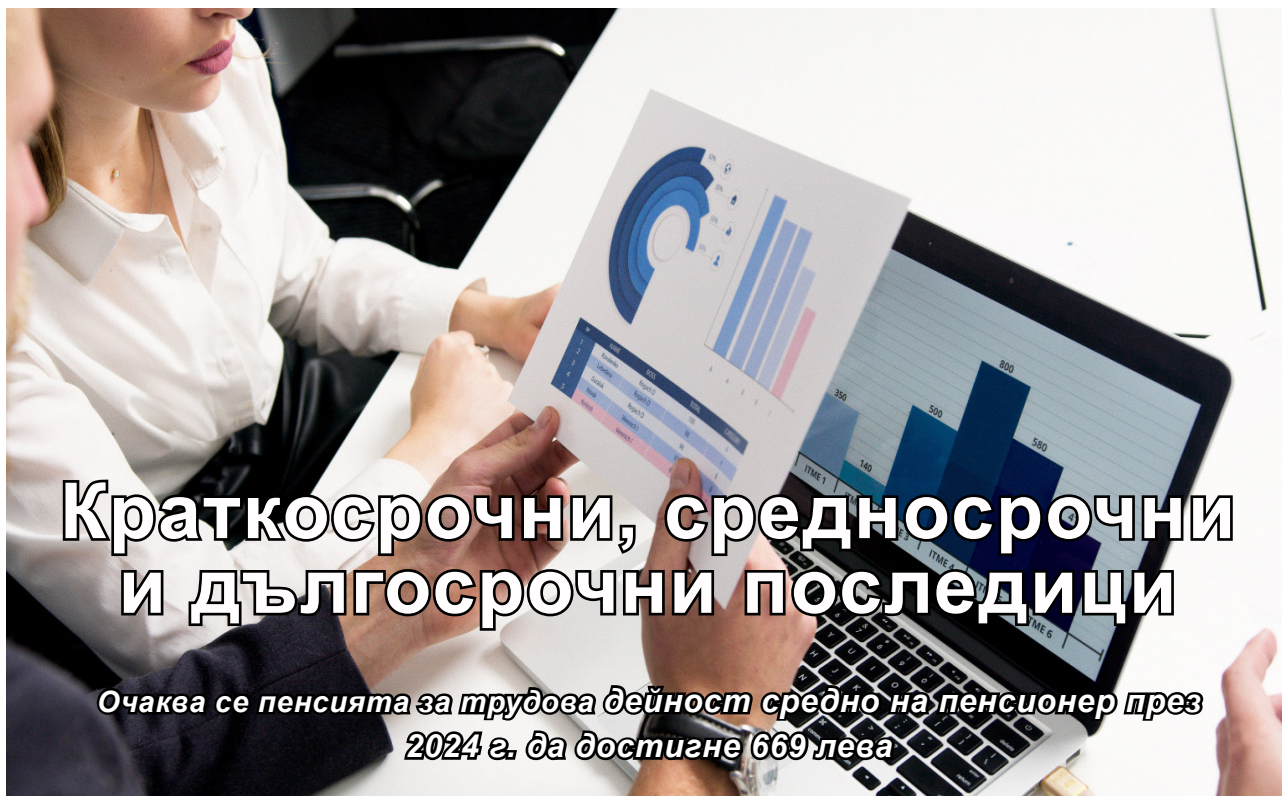
ИНФОРМАЦИОНЕН БЮЛЕТИН

ГОДИНА XXI, Брой 3, 2021

web: www.nssi.bg

Съдържание

Актуализираният бюджет на ДОО за 2021 г.: Краткосрочни, средносрочни и дългосрочни последици.....	3
След промяната в дизайна на мярката 60/40: Средствата бяха насочени към най-засегнатите работодатели.....	7
ТП на НОИ в Кюстендил пресича куриозни опити за измами, не липсват и стандартните – болнични за почивка или за бране на череша.....	12
Киберсигурността в институциите за социално осигуряване.....	16

Актуализираният бюджет на ДОО за 2021 г.

Краткосрочни, средносрочни и дългосрочни последици

Очаква се пенсията за трудова дейност средно на пенсионер през 2024 г. да достигне 669 лева

Със Закон за изменение и допълнение на Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2021 г. и Закон за изменение и допълнение на Закона за държавния бюджет на Република България за 2021 г. (обн., ДВ, бр. 77 от 16 септември 2021 г.), Народното събрание прие пакет от промени в параметрите на държавната пенсионна система, оказващи съществено влияние върху размерите на пенсиите както през 2021 г., така и занапред.

Прието бе, че еднократната допълнителна сума към пенсиите на всички пенсионери в размер на 50,00 лв. ще се изплаща и през септември и така ще обхване периода от първите девет месеца на 2021 г. За периода октомври-декември 2021 г. се предвиждат по 120,00 лв. към пенсиите на всички пенсионери. Наред с това бяха извършени и други промени, влизащи в сила от 25 декември 2021 г.:

- Минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от Кодекса за социално осигуряване се увеличава от 300,00 лв. на 370,00 лв.;
- Максималният размер на получаваните една или повече пенсии, без добавките към тях, се увеличава от 1440,00 лв. до 1500,00 лв.;
- Предвидени са средства за увеличение размера на социалната пенсия за старост от 148,71 лв. до 170,00 лв.;
- Процентът за година осигурителен стаж се увеличава от 1,2 на сто до 1,35 на сто за всяка година осигурителен стаж без превръщане и съответната пропорционална част от този процент за месеците осигурителен стаж без превръщане. За останалата част от зачетения осигурителен стаж процентът остава 1,2 на сто.

Считано от 16 септември 2021 г., Народното събрание прие увеличение на размерите на социалните пенсии за инвалидност, увеличавайки процента по чл. 90а от Кодекса за социално осигуряване. Така размерът на социалната пенсия за инвалидност за лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто вече е 135 на сто, а за лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90 на сто – 125 на сто от социалната пенсия за старост. Преди промените процентите бяха съответно 120 на сто и 110 на сто, т.е. постига се ръст съответно от 12,5 на сто (от 178,45 лв. до 200,76 лв.) и 13,6 на сто (от 163,59 лв. до 185,89 лв.)

Във връзка с приетите изменения в Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2021 г., с настоящия материал Националният осигурителен институт представя пред заинтересованите страни и широката общественост първоначални резултати за краткосрочното, средносрочното и дългосрочното влияние на промените върху финансовото състояние на държавната пенсионна система.

• **Резултатите са първоначални** с оглед на: първо, предварителния характер на използваните макроикономическите допускания и допускания за пазара на труда; второ, основават се на текущата нормативна уредба без допускания за евентуални промени през 2022 г. и следващите години. След публикуване от Министерството на финансите на официалната есенна макроикономическа прогноза и след постигане на яснота относно нормативната уредба в сила към 1 януари 2022 г., Националният осигурителен институт своевременно ще актуализира резултатите от оценката и по подходящ начин ще представи резултатите от нея.

• Демографските допускания, използвани за оценката, се основават на прогнозата на **Евростат EUROPOP-2019**¹.

• Оценката е подготвена, използвайки **дългосрочния актюерски модел на Националния осигурителен институт**, описание на чиито елементи и характеристики може да бъде намерено в последния актюерски доклад от 2019 г.²

• Анализът се фокусира преди всичко върху **влиянieto на приетите промени в параметрите на държавната пенсионна система**, поради което други аспекти не са засегнати в детайли.

1. Краткосрочни резултати

В Закона за изменение и допълнение на Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2021 г. **Народното събрание одобри увеличение на разходите за пенсии със 700,0 млн. лв.** Тази сума се формира по следния начин:

(1) Допълнителни 104,0 млн. лв. за изплащане на еднократна допълнителна сума от 50,00 лв. към пенсиите на всички пенсионери за септември 2021 г.

(2) Допълнителни 746,0 млн. лв. за изплащане на еднократна допълнителна сума от 120,00 лв. към пенсиите на всички пенсионери за октомври, ноември и декември 2021 г.

(3) Икономия от 150,0 млн. лв. в резултат на по-нисък брой на пенсионерите спрямо заложените при приемане на Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2021 г. в края на 2020 г.

В Закона за държавния бюджет на Република България за 2021 г. са предвидени 3,0 млн. лв. за допълнителен трансфер към бюджета на държавното обществено осигуряване във връзка с увеличаването на размерите на социалната пенсия за инвалидност.

Очакваният разход за пенсии в края на годината ще е с 2,3 млрд. лв. или с 20,7 на сто по-голям спрямо отчетната стойност за 2020 г. Освен посочените мерки, в очаквания разход за пенсии се включва и: (1) увеличението на минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст от 250,00 лв. на 300,00 лв. от 1 януари 2021 г.; (2) увеличението на максималния размер на получаваните една или повече пенсии, без добавките, от 1200,00 лв. до 1440,00 лв. от 1 януари 2021 г.; (3) осъвременяването с 5,0 на сто, считано от 1 юли 2021 г., на пенсиите за трудова дейност и на пенсиите, несвързани с трудова дейност, и на добавките към тях; (4) еднократните допълнителни суми от по 50,00 лв. към пенсиите на всички пенсионери за периода януари – август 2021 г.; (5) демографските ефекти.

Размерът на пенсията средно на пенсионер се очаква да достигне 538 лв. за 2021 г. при отчетна стойност от 437 лв. през 2020 г. Това предполага ръст от 23,0 на сто.

2. Средносрочни резултати

В следващия тригодишен период, в резултат от приетите мерки в сила от 25 декември 2021 г. и увеличението на социалните пенсии за инвалидност (в сила от 16 септември 2021 г.), прогнозният разход за пенсии ще нараства с допълнителни:

- 2022 г. – 1 841,0 млн. лв.;
- 2023 г. – 2 101,9 млн. лв.;
- 2024 г. – 2 164,5 млн. лв.

Това се равнява на увеличение на прогнозния разход за пенсии като дял от brutния вътрешен продукт с допълнителни:

¹EUROSTAT (2020). EUROPOP2019-Population projections at national level (2019-2100) (proj_19n). Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography/population-projections/database>. (Accessed: 02.10.2021).

²Национален осигурителен институт (2020). Актюерски доклад 2019 г. Достъпно на: https://www.noi.bg/images/bg/about/statisticsandanalysis/analysis/ActuarialReport_2019.PDF. (Посетено достъп: 02.10.2021 г.).

- 2022 г. – 1,4 пункта;
- 2023 г. – 1,5 пункта;
- 2024 г. – 1,3 пункта.

Мерките ще доведат до увеличение в размера на пенсията за трудова дейност средно на пенсионер с 84 лв. през 2022 г., 87 лв. през 2023 г. и 91 лв. през 2024 г., което гарантира допълнителен ръст от 16-17 на сто на година. На годишна база нарастването е с около 7-8 на сто, като размерът на пенсията за трудова дейност средно на пенсионер се очаква да достигне:

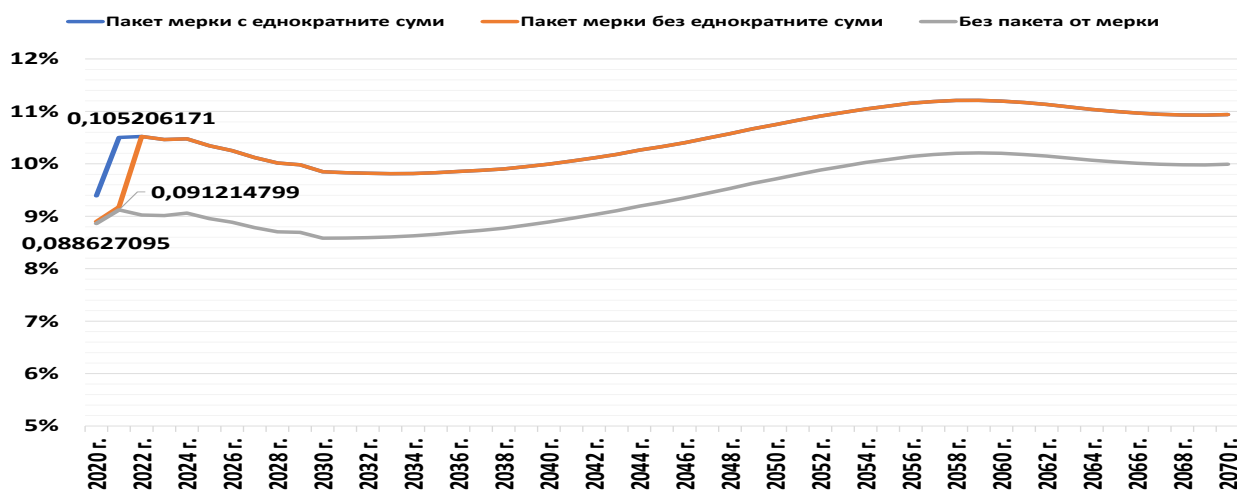
- 2022 г. – 588 лв.;
- 2023 г. – 628 лв.;
- 2024 г. – 669 лв.

При текущите демографски и макроикономически допускания, допусканията за пазара на труда и параметрите на приходната част на бюджета, мерките водят до влошаване на недостига от средства в държавното обществено осигуряване като дял от brutния вътрешен продукт с допълнителни 1,7-1,8 пункта. Като дял от brutния вътрешен продукт прогнозният недостиг плавно ще намалява спрямо очакваната си стойност за 2021 г. от 5,7 на сто, достигайки:

- 2022 г. – 5,5 на сто;
- 2023 г. – 5,3 на сто;
- 2024 г. – 5,1 на сто.

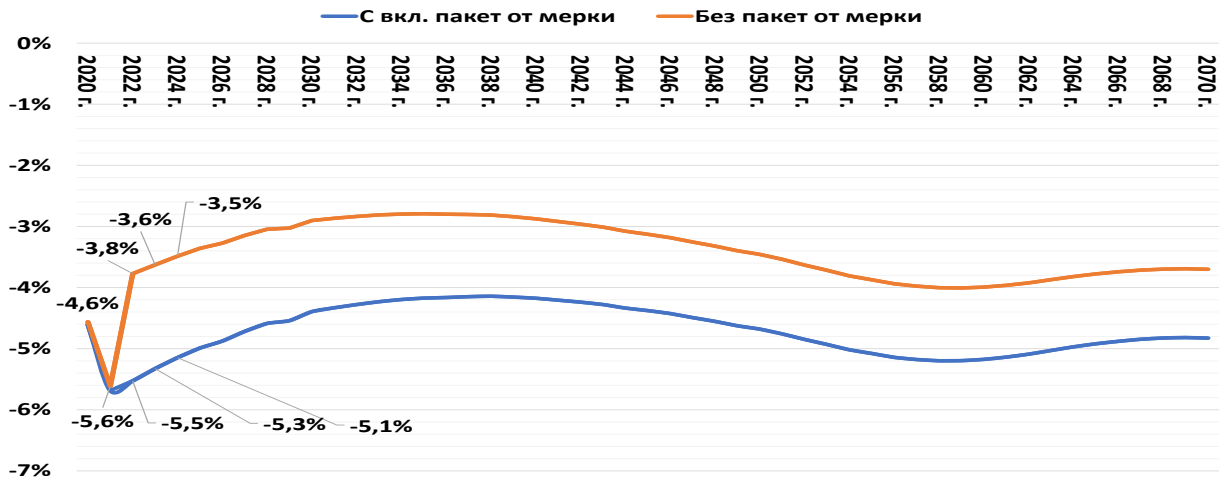
3. Дългосрочни резултати

В дългосрочен план, пакетът от мерки води до трайно увеличение на разходите за пенсии – както в абсолютен размер, така и като дял от brutния вътрешен продукт. Ефектът ще отслабва, достигайки 1,2 пункта от brutния вътрешен продукт след 2025 г., 1,1 пункта през 2042 г., 1,0 пункта през 2056 г. и задържайки се трайно около тази стойност до края на прогнозния период през 2070 г.

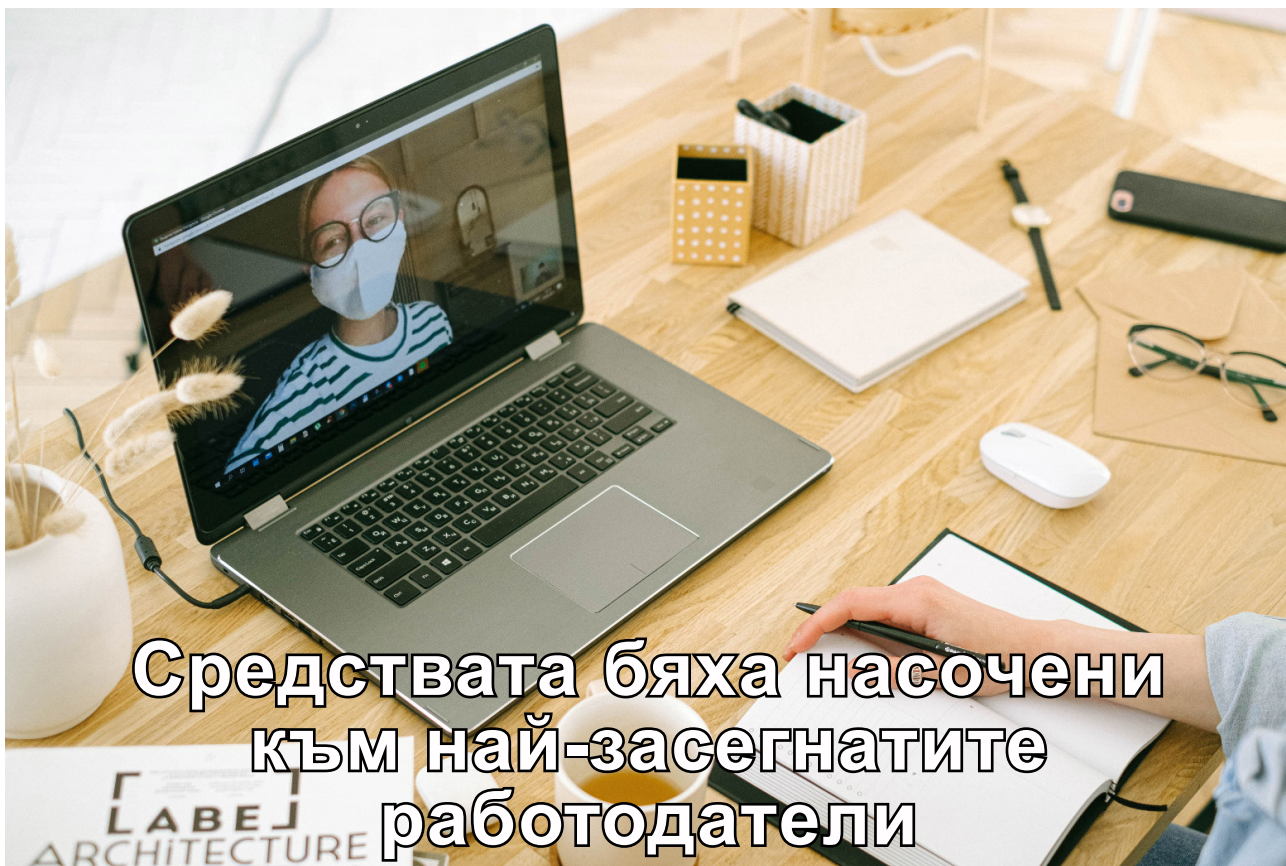
Фиг № 1. Разходи за пенсии в % от БВП 2020-2070 г.

Балансът на държавното обществено осигуряване ще е отрицателен през целия прогнозен период. От 1,7 пункта, допълнителното увеличаване на дефицита като процент от brutния вътрешен продукт в резултат на мерките ще достигне 1,5 пункта през 2028 г., 1,4 пункта през 2032 г., 1,3 пункта през 2037 г., 1,2 пункта през 2045 г. и се задържа трайно в порядъка на 1,1-1,2 пункта след това до края на прогнозния период.

Фиг № 2. Баланс на държавното обществено осигуряване в % от БВП 2020-2070 г.

След промяната в дизайна на мярката 60/40

Средствата бяха насочени към най-засегнатите работодатели

Мярката си остава един от най-мощните инструменти за ограничаване на негативното въздействие на пандемията върху пазара на труда - от нейния старт до момента са изплатени над 1,5 милиарда лева за общо 13,3 хиляди работодатели и близо 320 хиляди работници и служители

Пандемията на коронавирус COVID-19 изправи българския пазар на труда пред сериозни предизвикателства. Нарастващият брой заразени и инициативите за ограничаване разпространението на вируса затрудниха стопанската активност. Пандемията създаде опасност да бъдат загубени десетки хиляди работни места.

В отговор на предизвикателствата бе приета т.нар. „мярка 60/40“. По нея работодателите получават парични средства в определен процент от осигурителния доход на наетите от тях работници и служители, за да съхранят работните им места, вместо да прекратят трудовите им правоотношения като реакция на икономическите затруднения. Данните към 30 септември 2021 г. показват, че от старта ѝ общият размер на изплатените по мярката 60/40 на работодателите компенсация/средства за запазване на заетостта, включително дължимите осигурителни вноски, възлиза на близо 1 530,0 млн. лв. Подкрепени са общо 13,3 хиляди работодатели, а броят на включените в мярката 60/40 работници и служители вече надхвърли 319,8 хиляди лица.

Първоначалният дизайн на мярката 60/40 бе нормативно приет с Постановление № 55 от 30 март 2020 г. (ПМС № 55 от 2020 г.). С това постановление бяха регламентирани условията и редът за изплащане на компенсация на работодатели с цел запазване на работните места на работниците и служителите от засегнати от пандемията сектори на икономиката. В този си дизайн мярката действаше до юни 2020 г.

След юни 2021 г., мярката 60/40 бе удължена с Постановление № 151 от 3 юли 2020 г. (ПМС № 151 от 2020 г.). С постановлението, освен удължаване на срока, бяха въведени промени в кръга на работодателите, които могат да получат подкрепа за запазване на заетостта, както и в условията за предоставяне на самата подкрепа. В началния етап с хоризонт до септември 2020 г. срокът на действие на ПМС № 151 от 2020 г. вече бе неколккратно удължаван (ПМС № 278 от 2020 г. – до декември 2020 г., ПМС № 416 – до март 2021 г., ПМС № 93 от 2021 г. – за април и май 2021 г., ПМС № 213 от 2021 г. – за юни и юли 2021 г.).

И докато промените, извършени в периода до май 2021 г., не доведоха до съществени изменения в параметрите на мярката, не такъв бе случаят с ПМС № 213 от 2021 г. С цел по-добро насочване на подкрепата основно към предприятията, най-тежко засегнати от пандемията, считано от 1 юни 2021 г. бяха изменени някои

ключови елементи в дизайна на мярката, а именно:

- Вместо 20 на сто намаление на приходите от продажби, минималният спад на приходите от продажби, който трябва да декларират работодателите, за да получат подкрепа, бе повишен до 30 на сто;
- Интензитетът на подкрепата бе диференциран според процента на декларирания спад на приходите от продажби. Вместо 60 на сто от осигурителния доход на всеки работник и служител, за който е допустимо да бъде получена подкрепа, интензитетът на подкрепата стана 50 на сто за предприятия, декларирали спад на приходите от продажби не по-малко от 30 на сто, и 60 на сто – за предприятия, декларирали спад на приходите от продажби от не по-малко от 40 на сто;
- Изменен бе и референтният период, спрямо който се изчислява декларираният спад на приходите от продажби.

Таблица № 1. Основни промени в дизайна на мярката 60/40 в сила от 1 юни 2021 г.

Параметър	Дизайн към 31 май 2021 г.	Дизайн от 1 юни 2021 г.
1. Минимален спад на приходите от продажби	20 на сто.	30 на сто.
2. Интензитет на помощта	60 на сто от осигурителния доход за всички работници и служители.	50 на сто от осигурителния доход – при деклариран спад на приходите от продажби от минимум 30 на сто.
		60 на сто от осигурителния доход – при деклариран спад на приходите от продажби от минимум 40 на сто.
3. Референтен период за определяне на деклариания спад на приходите от продажби	<i>Работодатели, учредени преди 1 декември 2019 г.</i>	<i>Работодатели, учредени преди 1 юни 2019 г.</i>
	Прави се сравнение между приходите от продажби през месеца, предхождащ месеца на подаване на заявлението за изплащане на средства, и усреднените приходи за 2019 г.	Прави се сравнение между приходите от продажби през месеца, за който е подадено заявлението за кандидатстване за изплащане на средства, спрямо същия месец на 2019 г.
	<i>Работодатели, учредени след 1 декември 2019 г.</i>	<i>Работодатели, учредени след 1 юни 2019 г.</i>
	Прави се сравнение между приходите от продажби през месеца, предхождащ месеца на подаване на заявлението за изплащане на средства, и усреднените приходи за 2020 г.	Прави се сравнение между приходите от продажби през месеца, за който е подадено заявлението за кандидатстване за изплащане на средства, спрямо средномесечните приходи за 2020 г.

На база на предварителни данни към 30 септември 2021 г., настоящият анализ цели да представи информация за резултатите от изпълнението на мярката 60/40 при параметрите на нейния дизайн, влезли в сила от 1 юни 2021 г.

Важно е да се подчертае, че резултатите от изпълнението на мярка 60/40 са повлияни от текущото състояние на икономиката и пазара на труда. По този повод може да се отбележи, че през второто тримесечие на 2021 г., по предварителни данни на НСИ¹, брутният вътрешен продукт е нараснал с 9,9% в сравнение със съответното тримесечие на предходната година. Анализът по сектори показва, че в преобладаващия брой основни групи икономически дейности създадената брутна добавена стойност нараства по базисни цени спрямо второто тримесечие на 2019 г.² Общо за икономиката брутната добавена стойност нараства от 25 683 млн. лв. през второто тримесечие на 2019 г. до 26 951 млн. лв. през второто тримесечие на 2021 г.³ Това дава основание да се предположи, че икономическото оживление, наред с по-високите изисквания за достъп до мярката 60/40 от гледна точка на декларираните приходи от продажби, биха довели до намаляване броя на работодателите, които да получат подкрепа.

¹НСИ. (2021). Брутен вътрешен продукт през второто тримесечие на 2021 година (предварителни данни). Достъпно на: https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/GDP2021q2_VYWWWB8B.pdf.

²Изключение правят икономическите дейности от групата „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство“, „Операции с недвижими имоти“, както и „Култура, спорт и развлечения; други дейности; дейности на домакинства като работодатели; недиференцирани дейности на домакинства по производство на стоки и услуги за собствено потребление; дейности на екстериториални организации и служби“.

³НСИ. (2021). БВП - Производствен метод - национално ниво. Достъпно на: https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/data/timeseries/GDP_1.2.1_ESA_2010.xls.

Има основания да се приеме, че въвеждането на по-високи изисквания за достъп до мярката 60/40 и насочването на финансовата подкрепа към най-тежко засегнатите от пандемията сектори и предприятия е обосновано икономическо решение, съобразно с цикличната позиция на българската икономика.

Независимо от стесняването на обхвата на мярката, стойностите на ключови показатели за развитието на пазара на труда отчитат видимо подобрение на годишна база. През юни 2021 г. броят на наетите лица нарасна с 2,9% спрямо същия месец на миналата година, а броят на безработните лица, регистрирани в дирекции „Бюро по труда“ на Агенцията по заетостта, отчете рекордно ниско ниво и намален с 37,6% на годишна база. Намаление се отчита и в броя на безработните лица, на които е изплатено парично обезщетение – през юли 2021 г. е регистриран спад от 48,8%. В същата посока се движат и средномесечните стойности на показателите за първите шест месеца на 2021 г. (Таблица № 2).

Таблица № 2. Наети лица, регистрирани безработни лица и регистрирани безработни лица с изплатено обезщетение за безработица (януари-юли 2021 г.)

Показател	Мерна единица	2021 г.						
		Януари	Февруари	Март	Април	Май	Юни	Януари - юни
1. Брой наети по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности	(хиляди)	2 243,5	2 250,9	2 262,7	2 272,5	2 275,1	2 305,3	2 268,3
изменение спрямо същия месец/ период на предходната година (%)	(%)	-2,9%	-2,6%	0,0%	2,5%	2,8%	2,9%	0,4%
2. Брой регистрирани безработни лица	(хиляди)	229,8	225,3	214,1	200,4	186,0	170,7	204,4
изменение спрямо същия месец/ период на предходната година (%)	(%)	11,9%	11,2%	-2,7%	-31,6%	-37,0%	-37,6%	-17,7%
3. Брой регистрирани безработни лица с изплатено парично обезщетение за безработица	(хиляди)	106,0	107,9	104,5	98,7	87,4	75,5	96,7
изменение спрямо същия месец/ период на предходната година (%)	(%)	36,9%	24,6%	23,5%	10,7%	-35,2%	-48,8%	-6,4%

Източници:

- г. 1 - Национален статистически институт;
- г. 2 - Агенция по заетостта;
- г. 3 - Национален осигурителен институт.

Наред с икономическата обстановка, промените в дизайна на мярката 60/40 също имат значение за нейните непосредствени резултати. Предварителните данни към 30 септември 2021 г. показват, че общият размер на плащанията, отнасящи се за юни и юли, е намален до 95,4 млн. лв. в сравнение с близо 220,8 млн. лв. за април и май, т.е. намаление на средномесечния разход съответно от 110,4 млн. лв. до 47,7 млн. лв.

Таблица № 3. Брой работодатели, работници и служители и плащания по мярката 60/40 за 2021 г.

Период	Мерна единица	Януари-март 2021 г.	Април и май 2021 г.	Юни и юли 2021 г.
1. Работодатели	(хиляди)	7,3	6,0	3,1
2. Работници и служители	(хиляди)	167,0	152,3	90,1
3. Работници и служители на един работодател	(брой лица)	22,8	25,4	29,2
4. Изплатена сума	(млн. лв.)	369,4	220,8	95,4
5. Изплатена сума - средно на работодател	(хил. лв.)	50,3	36,8	30,9
6. Изплатена сума - средно за работник и служител	(хил. лв.)	2,2	1,5	1,1
7. Изплатена сума - средно на месец	(млн. лв.)	123,1	110,4	47,7

Забележка: Предварителни данни към 30 септември 2021 г.

Намалението на средномесечния разход се обяснява с две причини: първо, близо двойно намаление на броя на работодателите, участвали в мярката, и второ, намаление с около 27 на сто на сумата, която се пада средно на един работник и служител. От друга страна, броят на работниците и служителите (средно на работодател) се увеличава с около 15 на сто, което подсказва промени в структурата на **подкрепените предприятия според числеността на работещите в тях лица.**

В сравнение с април и май 2021 г., финансовата подкрепа за юни и юли 2021 г. намалява към всички икономически сектори. Очаквано, най-голямо намаление в абсолютен размер има в секторите, които досега получаваха най-много средства – преработваща промишленост (спад 51,4 млн. лв.), търговията (спад с 16,5 млн. лв.), транспорт, складиране и пощи (14,0 млн. лв.), добивна промишленост (спад с 13,2 млн. лв.), хотелиерство и ресторантьорство (спад с 9,0 млн. лв.). Това води до промени в разпределението на общия размер на средствата по сектори (Таблица № 4):

Таблица № 4. Разпределение на работодателите, работните места и изплатената сума по мярката 60/40 за 2021 г. по икономически дейности

№	Наименование на икономическата дейност (КИД-2008)	Януари-март 2021 г.			Април и май 2021 г.			Юни и юли 2021 г.		
		Работодатели	Работни места	Изплатена сума	Работодатели	Работни места	Изплатена сума	Работодатели	Работни места	Изплатена сума
1	С. Преработваща промишленост	20,0%	41,7%	43,0%	20,2%	36,9%	38,3%	19,5%	36,2%	34,8%
2	И. Хотелиерство и ресторантьорство	23,0%	17,8%	11,9%	24,2%	21,4%	14,3%	24,3%	32,4%	23,7%
3	Н. Транспорт, складиране и пощи	6,0%	10,9%	8,8%	6,1%	12,5%	11,2%	7,2%	7,5%	11,2%
4	В. Добивна промишленост	0,2%	4,7%	9,6%	0,2%	5,0%	10,5%	0,2%	7,3%	10,4%
5	Г. Търговия; Ремонт на автомобили и мотоциклети	21,7%	10,8%	11,5%	19,3%	8,7%	9,6%	16,5%	4,6%	5,0%
6	Ф. Строителство	4,2%	3,3%	3,4%	4,4%	2,7%	2,7%	4,5%	3,2%	3,8%
7	М. Професионални дейности и научни изследвания	8,2%	2,0%	2,6%	8,3%	1,8%	2,4%	8,3%	1,9%	2,8%
8	Ж. Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; Далекосъобщения	2,9%	1,7%	2,6%	3,1%	1,6%	2,5%	3,5%	1,8%	2,8%
9	Н. Административни и спомагателни дейности	4,7%	1,8%	1,8%	5,3%	4,3%	3,4%	6,6%	2,1%	2,3%
10	Р. Култура, спорт и развлечения	2,7%	3,0%	2,6%	2,8%	2,9%	2,9%	2,4%	1,5%	1,4%
11	Л. Операции с недвижими имоти	1,7%	1,0%	0,9%	1,7%	1,0%	0,9%	1,6%	0,7%	0,7%
12	С. Други дейности	3,0%	0,6%	0,4%	3,0%	0,5%	0,4%	3,7%	0,5%	0,4%
13	Други дейности, непосочени по-горе	1,7%	0,8%	0,9%	1,5%	0,7%	0,8%	1,7%	0,5%	0,6%
ОБЩО		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Забележка: Предварителни данни към 30 септември 2021 г.

Промяната в дизайна на мярката 60/40 не води до съществени промени в разпределението на финансовата подкрепа според големината на предприятието. През цялата 2021 г. най-голям дял от средствата са насочени към работодателите, осигуряващи 250 и повече работници и служители. Това е логично, доколкото: (1) при тези работодатели са и най-големият дял от работните места, за които е предоставена подкрепа; (2) осигурителният доход на работещите в големите предприятия работници и служители е по-голям, което води и до по-голям размер на подкрепата, падаща се на едно работно място.

Таблица № 5. Разпределение на работодателите, работните места и изплатената сума по мярката 60/40 за 2021 г., средно на месец - по брой осигурени лица в предприятието през месеца на подкрепа

Период на подкрепа	Показател	Брой осигурени лица						ОБЩО
		До 9 вкл.	От 10 до 24 вкл.	От 25 до 49 вкл.	От 50 до 99 вкл.	От 100 до 249 вкл.	250 и повече	
Януари-март 2021 г.	Работодатели	55,58%	22,50%	10,52%	6,37%	3,65%	1,38%	100,00%
	Работни места	7,54%	11,46%	12,14%	14,80%	18,26%	35,80%	100,00%
	Изплатена сума	5,69%	9,67%	10,64%	14,46%	17,95%	41,59%	100,00%
Април и май 2021 г.	Работодатели	52,57%	23,52%	10,99%	7,24%	4,23%	1,45%	100,00%
	Работни места	6,44%	10,71%	11,21%	15,95%	19,54%	36,15%	100,00%
	Изплатена сума	5,07%	8,97%	9,78%	15,58%	18,75%	41,85%	100,00%
Юни и юли 2021 г.	Работодатели	51,90%	22,33%	10,99%	7,69%	5,11%	1,98%	100,00%
	Работни места	5,26%	9,13%	9,94%	16,36%	21,77%	37,54%	100,00%
	Изплатена сума	4,81%	7,97%	8,81%	17,40%	19,71%	41,30%	100,00%

Данните от таблица № 5 показват, че около 2 на сто от всички работодатели, на които е предоставена подкрепа за юни и/или юли, са получили над 41 на сто от финансовата подкрепа. За сравнение, макар и да съставляват близо 52 на сто от всички участвали в мярката работодатели за същия период, предприятията с под 10 осигурени лица са получили под 5 на сто от финансовата подкрепа.

На база на направения преглед могат да бъдат направени следните изводи:

Първо, мярката 60/40 е един от най-мащабните инструменти, използвани от публичните власти за ограничаване негативното въздействие на пандемията на коронавирус COVID-19 върху пазара на труда.

От нейния старт до момента са изплатени 1 530,0 млн. лв. за общо 13,3 хиляди работодатели и 319,8 хиляди работници и служители.

Второ, промените в дизайна на мярката, в сила от 1 юни 2021 г., бяха насочени към насочване на средствата към работодателите, най-силно засегнати от икономическите последици от пандемията. Освен по-високите изисквания за минимален деклариран спад на приходите от продажби, бе въведен и диференциран интензитет на подкрепата в съответствие със спада на приходите от продажби.

Трето, промените, в сила от 1 юни 2021 г., съвпаднаха с период на икономическо оживление и отчетен ръст на brutния вътрешен продукт от близо 10% на годишна база. Независимо от промените в дизайна на мярката, не бе отчетено влошаване на показателите на пазара на труда, а точно обратното – ръст на наетите и намаляващ брой на безработните лица, регистрирани в Агенцията по заетостта.

Четвърто, комбинацията от икономически растеж и променени параметри на мярката 60/40 доведе до съществено намаляване на размера на изплатената финансова подкрепа. Намалението е резултат най-вече от по-малкия брой участвали работодатели, но и от по-малкия размер на подкрепата, падаща се на един работник и служител.

Пето, профилът на работодателите, подкрепени по мярката за юни и юли, не е коренно различен от този по предишния дизайн на 60/40. Това може да се тълкува като показател, че промените в дизайна на мярката са се отразили по сходен начин за всички икономически дейности и групи предприятия.

Трудова книжка със стаж в дружество, което ще заработи след 2 години

ТП на НОИ в Кюстендил пресича куриозни опити за измами, не липсват и стандартните – болнични за почивка или за бране на череши

Лице подава заявление за отпускане на пенсия в териториалното поделение на Националния осигурителен институт (ТП на НОИ) в Кюстендил. Заедно със заявлението кандидат-пенсионерът представя и трудова книжка с вписан трудов стаж в дружество, в което би трябвало да е работило. Но само би трябвало, защото попълненият в документа период е с начало 2 години и 4 месеца преди регистрирането на самото дружеството! Нещо повече - положен е печат, че осигурителният стаж е равен на зачетения трудов стаж, като е посочено, че е до декември 1999 г. „Дребната“ документална подробност, която спъва опита за измама е, че подобни вписвания се правят едва от началото на 2003 г.

Друг кандидат за пенсия пък представя формуляр УП-3 за доказване на осигурителен стаж, издаден от софийски осигурител за периода 1 януари 1995 г. – 31 декември 1997 г. Проверката на достоверността показва не само, че липсват подобни данни в регистъра на осигурените лица (РОЛ), където се попълват всички осигурителни данни от началото на 1997 г., но и самият документ е антидатиран – данните са попълнени на бланка, която е утвърдена чак през 2006 г.

Това са едни от най-фрапиращите случаи на опит за злоупотреба с фондовете на държавното обществено осигуряване (ДОО), с които се сблъскват при своите проверки експертите на институцията в Кюстендил през последните няколко години. Тези и други аналогични казуси няма как да излъжат служителите на НОИ, които освен на дългогодишната си практика, разчитат и на редица форми на контрол, които трудно могат да пропуснат измамниците.

По отношение на изплащането на паричните обезщетения за временна неработоспособност и безработица се осъществява превантивен контрол на няколко нива, като се следят основните показатели, които най-често са обект на измама. Анализират се случаи на лица с висок размер на паричното обезщетение, съмнително висок

размер на осигурителния доход, такива с кратки периоди в осигуряване преди настъпването на осигурителния риск,

както и случаи на периоди, подадени наведнъж към регистъра на осигурените лица. Освен това, се наблюдават диагнози, продължителност на временна неработоспособност с прекъсване, без прекъсване, медицински практики, които издават голям брой болнични листове, осигурители с голям брой служители в неработоспособност, висок дял на майките спрямо общия брой на наетите лица.

С други думи, взима се предвид голяма по обем и разнородност информация, на базата на която се прави преценка за необходимост от предприемане на конкретни действия и се взимат решения какви трябва да бъдат те, за да се предотвратят злоупотреби при изплащането на различните видове парични обезщетения.

Статистиката на ТП на НОИ - Кюстендил показва, че в резултат от извършените проверки от контролните органи през първата половина на 2021 г. са съставени общо 349 ревизионни документи. За цялата 2020 г. броят им е 756, а за 2019 г. – 718. Издадените задължителни предписания за 2021 г. пък са 443, за миналата година те са 924, а за предходната 2019 г. - 1085.

При индикации за опит за измама по време на проверките се събират сведения и обяснения от осигурените лица и от техните работодатели. В някои случаи при събирането на сведения от лицата те дават противоречиви данни относно мястото на полагане на труд или задълженията, които изпълняват. Пресен е примерът, при който при проверка относно изплащане на парично обезщетение за временна неработоспособност се констатира сериозни противоречия по отношение на мястото на изпълняване на трудовите задължения от страна на работника между обясненията на работодателя и осигуреното лице. Осигурителят твърди, че служителят му всеки ден пътува до Кюстендил, а работникът споделя, че работното му място е в столицата. Противоречие има и по отношение на задълженията, които лицето изпълнява. Работодателят твърди, че работата му е „да намира контакти с фирми, които да ни предоставят работа и да участва в изработката“, а служителят е убеден, че работи като личен състав и ТРЗ, а има допълнително споразумение за координатор, за което не получава заплащане. По представените длъжностни характеристики с изброените задължения също има разминаване. Следва задължително предписание за заличаване на данните за лицето в РОЛ.

Данните сочат, че в хода на проверките само за първата половина на 2021 г. служителите от ТП на НОИ - Кюстендил са установили неправилно изплатени парични обезщетения и помощи от ДОО и са съставени 22 ревизионни актове за начет за обща сума (главница и лихви) в размер на 5035,72 лв. и 55 разпореждания по текстове от Кодекса за социално осигуряване (КСО) за обща сума в размер на 13 685,56 лв.

Експертизата на временната неработоспособност

Преди извършване на плащане по болничните листове всеки един от тях се разглежда от експерти в НОИ и по него се прави преценка от лекар, специалист по експертиза на временната неработоспособност по различни критерии: възраст, професия, пол, честота и тежест на боледуванията на конкретното лице, диагноза, вид и продължителност на временната неработоспособност при съответен режим на лечение за разглеждан болничен лист и др. По конкретни болнични листове се извършват различни справки и уточнения както в информационната система на НОИ, така и при осигурителите. Въз основа на редица специализирани данни и направената преценка се взима решение за обжалване на болнични листове. Когато вече постъпили в НОИ болнични листове са издадени в нарушение на нормативната уредба, регламентираща издаването им, също се открива процедура по обжалването им. Те подлежат на обжалване и по искане на осигурителите и на други заинтересовани страни.

В условията на пандемия от COVID-19 към борбата с неправомерното източване на средства за временна неработоспособност се прибавя и сериозното внимание към болничните листове за карантина, като в тези случаи се търси съвпадение между периодите на карантина, отразени в предписанията на РЗИ, с тези, регламентирани от болничните листове. Когато няма пълно съответствие, болничните се връщат за корекция на съответното лечебно заведение.

Конкретните данни относно контрола на експертизата на временната неработоспособност са представени на следващата таблица.

	2019 г.	2020 г.	01-30.06.2021 г.
Разкрита процедура по обжалване на болнични листове (бр.)	1056	1654	376
Приключила експертиза на обжалвани болнични листове (бр.)	874	1439	461
Обжалвани дни (бр.)	17 902	22 365	7 103
Отменени болнични листове (бр.)	314 (35,93%)	347 (24,11%)	170 (36,88%)
Отменени дни (бр./%)	5828 (32,56%)	5217 (23,33%)	2358 (33,20%)

Парични обезщетения за временна неработоспособност

Опитите за злоупотреби с парични обезщетения за временна неработоспособност са многопосочни и разнообразни. Практиката в Кюстендил показва, че до неправомерно издаване на болничен лист прибягват работници и служители, които не желаят да ползват или вече са използвали напълно полагащите им се годишни отпуски. Този вид измама се ползва за ходене на почивки, за сезонна работа в лично стопанство и дори за възпрепятстване на предстоящо освобождаване от работа. Има случаи на лица, които са си намерили друга работа, но искат да се уверят, че тя е подходяща за тях и в период на опознаване представят болничен при настоящия си работодател. Още по-фрапиращи са случаите, при които болничните се издават с голяма продължителност, за да могат лицата да заминават на работа в чужбина. Със съдействието на осигурителите и техните счетоводители работниците (а и ръководният състав) ползват отпуск за временна неработоспособност (болнични) при производствен престой, при финансови затруднения, както и с цел трупане на осигурителни периоди, за да се придобие право на друго обезщетение от фондовете на ДОО - за безработица или пенсия.

Данните сочат, че за първите шест месеца на 2021 г. че в ТП на НОИ – Кюстендил са приети и обработени 20 910 болнични листове. За цялата 2020 г. те са 43 281, а година по-рано - 45 998.

За целите на експертизата на временната неработоспособност за първото шестмесечие на годината в ТП на НОИ – Кюстендил са предложени за проверка и/или обжалване общо 10 438 болнични листове. През 2020 г. броят на предложените за проверка е 18 209, а през 2019 г. - 10 791.

През първото шестмесечие на 2021 г. служителите, ангажирани с дейността по изплащане на паричните обезщетения и помощи от ДОО, са извършили 81 проверки на осигурители, следствие на които са установили 350 случая за некоректно подаване на данни в регистъра на осигурените лица и необходимост от издаване на задължително предписание на осигурителите. В резултат на извършените проверки са установени и 77 случая, в които неправомерно са получени суми и са предприети действия за тяхното събиране. За 2020 г. цифрите са съответно: 181 изискани проверки, 522 случая за задължителни предписания и 114 установени неправомерни плащания, а за 2019 г. - 278 проверки, 568 случая за задължителни предписания и 149 установени неправомерни плащания. Изплатената сума за парични обезщетения и помощи от ДОО е в размер на 7 939 149,86 лв., а възстановените обезщетения са в размер на 55 989,96 лв. За цялата 2020 г. плащанията са за 15 584 888,09 лв., а възстановените суми - за 80 755,11 лв. За сравнение през 2019 г. общият размер на плащанията е 14 563 709,83 лв., а възстановените суми - 60 945,87 лв.

Парични обезщетения за безработица

За периода януари-юни 2021 г. общият брой на регистрирани безработни лица, които са подали заявление за отпускане на парични обезщетения за безработица в ТП на НОИ - Кюстендил, е 1607. Направените проверки са 53. Освен това е установено неоснователно отпуснато парично обезщетение за безработица при 42 лица

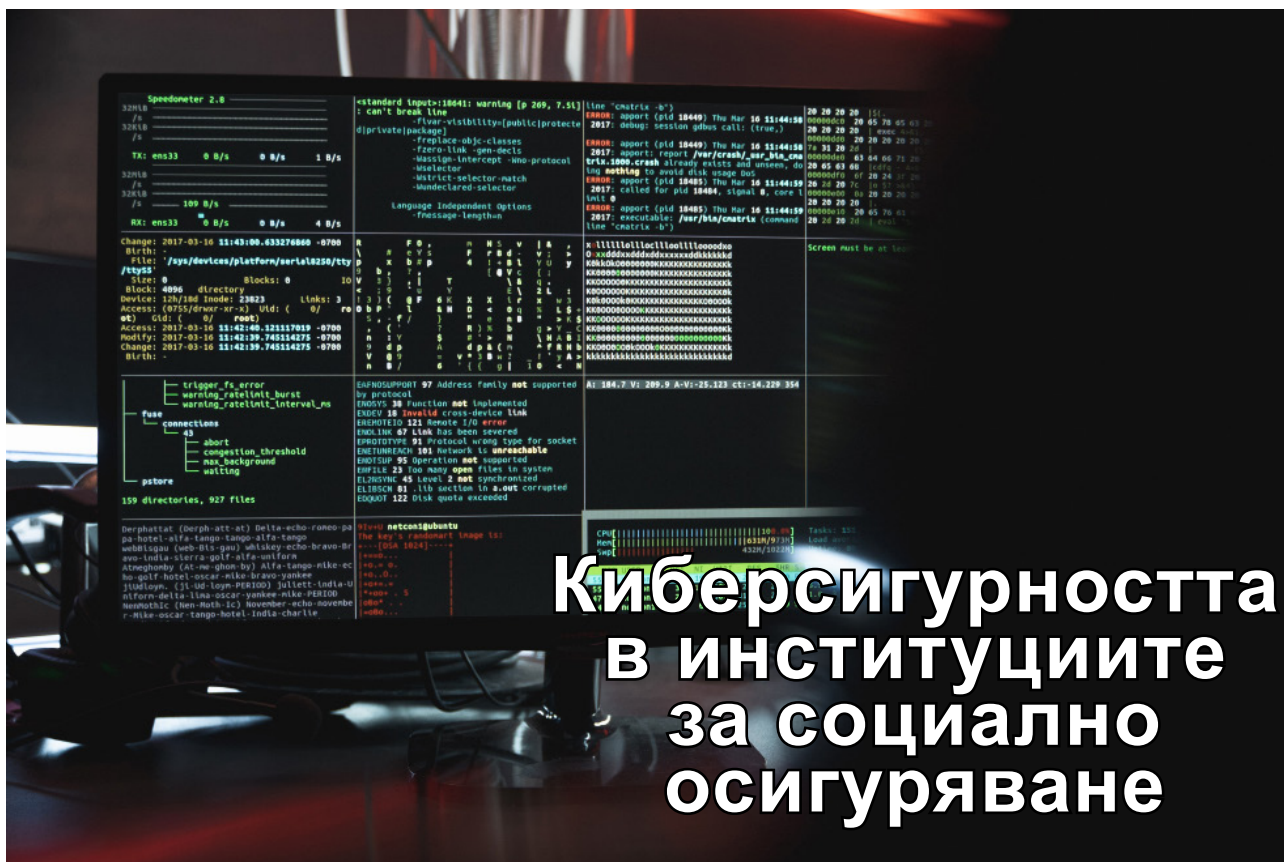
За цялата минала година регистрираните безработни са 4951, а извършените проверки – 148. Отказите за отпускане на обезщетение са три. Причината е, че липсва основание за осигуряване. Неоснователно отпуснатите обезщетения са 131. За сравнение, през 2019 г. безработните са 2958, проверките – 198, а направените откази са с един по-малко. Неоснователно са изплатени обезщетения на 68 лица.

Пенсии

Служителите по пенсионното производство в ТП на НОИ – Кюстендил работят по три различни направления в усилията си за предотвратяване и ограничаване използването на документи или данни за осигурителен стаж или осигурителен доход с невярно съдържание и съответно – нанасянето на щети за фондовете на ДОО.

По всяко постъпило заявление за отпускане на нови пенсии, свързани с трудова дейност, експертите извършват преглед на представените документи за осигурителен стаж и осигурителен доход. Ако се окаже, че фигурират данни от т.нар. „рисков осигурител“ се извършва проверка за конкретните данни, като всички представени документи, които изхождат от съответния осигурител, налични в пенсионното досие, се проверяват по примерни критерии. При представен документ, за който има пораздащо съмнение за неистинност на съдържанието му, се извършват допълнителни (последващи) проверки за неговата достоверност. В някои случаи се подават сигнали към МВР или Районна прокуратура. През 2021 г. са подадени 4 сигнала към прокуратурата, през миналата година с един по-малко, докато през 2019 г. те са 11.

Втората насока е чрез последващи действия на пенсионния орган да се извършва последваща проверка, при която се установява наличието на документ с невярно съдържание, а третата – чрез проверки на пенсионни досиета във връзка със заличени данни, подадени по чл.5, ал. 4 от КСО или по чл.62 от Кодекса на труда.

Нов доклад на Международната асоциация за социално осигуряване (MACO) очертава нарастващите киберрискове за институциите за социално осигуряване и представя потенциални стратегии и мерки, както и нови насоки на MACO за киберсигурността.

В условията на нарастваща цифровизация, киберзаплахите предизвикват все по-голяма загриженост за правителствата и публичните институции. Докладът на MACO „Подобряване на защитата и киберустойчивостта на администрациите за социално осигуряване: Въведение в киберсигурността“, очертава ситуацията от гледна точка на необходимостта от защита на функционирането на системите за социалното осигуряване.

Докладът за глобалните рискове за 2021 г. на Световния икономически форум представя провала на киберсигурността като един от най-важните и най-вероятните рискове, пред които е изправен светът в следващите две години. Кибератаки се случват постоянно и имат сериозно въздействие върху обществените услуги. Новият доклад на MACO споменава вируса „Уонакрай“ (WannaCry) от 2017 г., атаката рансъмуер (ransomware), която засегна организации на няколко континента. В Обединеното кралство информационните системи и медицинските устройства бяха блокирани, което сериозно наруши медицинските услуги.

Информационните и комуникационните технологии се използват широко и все по-често от администрациите за социално осигуряване за предоставяне на социалноосигурителни услуги от съществено значение за обществото. В този аспект и тъй като притежават значително количество данни за гражданите, институциите за социално осигуряване са част от критичната инфраструктура на обществото и е твърде вероятно да бъдат обект на кибератаки. COVID-19 допълнително засили използването на цифрови решения и докладът на MACO обяснява как това допринася за нови киберзаплахи и уязвимости.

Препоръки на MACO

За да се справят с нарастващите киберрискове, институциите трябва да създадат стратегии за киберсигурност, за да защитят своите основни системи за предоставяне на услуги и данни. Киберсигурността обаче остава предизвикателство, тя е скъпа и трудноразбираема за неспециалисти в тази област.

Докладът на MACO представя основните концепции за киберсигурност и предлага подход на институциите за социално осигуряване. В допълнение към прилагането на вътрешни мерки, докладът препоръчва развиването на

тясно сътрудничество между институциите за социална сигурност, националните органи за киберсигурност и съответните международни организации.

За да подкрепи своите членове в това отношение, MACO подготвя препоръки как институциите за социално осигуряване могат да се справят с киберзаплахите. Насоките на MACO ще бъдат повлияни също така от Рамката за киберсигурност на Националния институт по стандарти и технологии в САЩ, както и от препоръките на Международния телекомуникационен съюз. Те ще отчитат специфичните проблеми, предизвикателства, интереси и приоритети на администрациите за социална сигурност.

Провеждат се важни и обширни дискусии сред членовете на MACO при разработването на „Насоките на MACO за киберсигурност“. Първият уебинар на MACO по киберсигурност беше организиран през лятото на т.г. и имаше 376 регистрации от 107 институции в 73 държави. Това е знак за силния интерес към този въпрос от страна на социалноосигурителните организации.

Източник:

[Strengthening cybersecurity in social security | International Social Security Association \(ISSA\)](#)